

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 7
2023

**Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет**

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 7

Рівне, 2023

загрозу, виклик, втрату або збитки, що можливо тільки за умови збереження тверезої оцінки ситуації, емоційної стійкості, а також самоконтролю.

Але бойові дії не звільняють населення від повсякденних обов'язків та завдань (професійних, виробничих, навчальних та ін.), що мають виконуватись не тільки якісно, але і з посиленою мобілізацією усіх наявних у людини ресурсів. Не виключенням є і здобувачі вищої освіти, які не дивлячись на вируючий військовий конфлікт, мають не зупинятись у здійсненні навчально-пізнавальної діяльності, що у теперішніх умовах вимагає високого рівня сформованості емоційної та стресової стійкості. Необхідно особливо підкреслити, що держава покладає великі надії на майбутніх фахівців з вищою освітою у дискурсі швидкого відновлення мирного життя після закінчення війни.

Список використаних джерел

1. Аршава І. Ф. Емоційна стійкість людини та її діагностика: монографія. Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2006. 336 с.
2. Дьоміна Г. А. Розвиток емоційної стійкості майбутнього практичного психолога. Репозитарій Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. 2013. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/13193>
3. Занюк С. С. Психологія мотивації та емоцій: навч. посібник для студентів гуманіт. факультетів ВНЗ. Луцьк : Ред. вид. відд. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1997. 180 с.
4. Загальна психологія: підручник / за ред. С. Д. Максименка. 2-ге вид., переробл. і доп. Вінниця : Нова Книга, 2004. 704 с.
5. Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості : навч. посібник. Київ : Либідь, 2007. 256 с.
6. Носенко Е. Л., Фаршова І. Ф., Кутовий К. П. Форми відображеної оцінки емоційної стійкості та емоційної розумності людини: монографія. Дніпропетровськ : Вид-во «Інновація», 2011. 178 с.
7. Пилипенко К. В. Психологічні особливості емоційної стійкості як чинника оптимального розв'язання професійних задач практичної психології. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. 2008. Т. 10. Ч. 5. С. 456-464.
8. Шейко А. Психологічна стійкість юнацтва у критичній ситуації. *Український науковий журнал «Освіта регіону»*. № 3. 2013. С. 173-175.
9. Якимчук Б. А., Якимчук І. П. Формування емоційної стійкості як професійно важливої якості майбутнього практичного психолога. *Психологічний журнал*. 2020. № 4. URL: <http://psyj.udpu.edu.ua/article/view/207887>

УДК 159.96-053.6

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ АЛКОГОЛІЗМУ В СЕРЕДОВИЩІ ПІДЛІТКІВ

Ковальчук Олена, Аладько Тетяна, Ковальчук Софія,
здобувачки ОС «бакалавр»

спеціальності 053 «Психологія» (Практична психологія), 2 курс, РДГУ
Науковий керівник: Луцик Г.О., викладач

Актуальність проблеми. Процес соціалізації сучасного підлітка відбувається за умов соціальної кризи, руйнації старих стереотипів поведінки, переосмислення нормативних і ціннісних орієнтацій минулого. Кризове суспільство негативно впливає не лише на особистісний розвиток підлітків, але й руйнує систему цінностей та моральних орієнтирів молоді. Українське суспільство зіткнулося з проблемою стрімкого поширення алкогольної залежності у середовищі сучасної молоді.

Проблема алкогольної залежності підлітків посідає особливе місце у психолого-педагогічних дослідженнях, що зумовлено великим діапазоном вираженості поведінкових

розладів, високою частотою їх появи, непосильними для дітей та підлітків труднощами їх навчальної та соціальної адаптації. Адже прояви алкогольної залежності підлітків можна віднести до ненормативної поведінки особистості в суспільстві. Вживання алкоголю може мати серйозні наслідки, такі як фізичні захворювання, психологічні та соціальні проблеми.

Особливої уваги у розв'язанні цієї проблеми потребує дослідження соціально-психологічних чинників поширення алкоголізму в підлітковому середовищі, яке допоможе зрозуміти проблеми та розробити ефективні стратегії профілактики та лікування.

Проблему алкогольної залежності серед молоді досліджували такі науковці: С. Болтівець, П. Ільїн, В. Комар, Ф. Кутова, І. Лисенко, Г. Макеєва, Н. Максимова, Л. Фоліменко та інші. Зокрема, В. Комар досліджував шкідливий вплив алкоголю на здоров'я людини та на майбутні покоління сімей алкоголіків. Він довів, що зловживання алкоголем шкодить не тільки тому, хто п'є, але і його сім'ї та суспільству в цілому [2]. Н. Максимова та І. Лисенко вивчали причини вживання алкоголю. Вони вважають, що поява потягу до алкоголю пов'язана переважно з соціальними факторами та умовами життя [4].

Зазначене обумовило актуальність дослідження та потребу узагальнення соціально-психологічних причин поширення алкоголізму в підлітковому середовищі.

Мета статті – виявити соціально-психологічні причини поширення алкоголізму в середовищі підлітків.

Виклад основного матеріалу. Алкоголізм — це серйозне хронічне захворювання, яке часто важко піддається лікуванню. Воно викликається регулярним і тривалим вживанням алкоголю і характеризується особливим станом організму: неконтрольованим потягом до алкоголю і деградацією особистості. Тривога за майбутнє, серйозні соціальні конфлікти, необхідність зміни способу життя і місця проживання, розуміння того, що жити так, як зараз, неможна, і в той же час неможливість що-небудь змінити через жорстку регламентацію поведінки з боку суспільства – потужні чинники, які штовхають людей до алкоголю.

Підлітковий та юнацький вік вважається одним з найнебезпечніших періодів для девіантного та делінквентного розвитку особистості. Мотиви підліткового вживання алкоголю значною мірою пов'язані з підлітковим психічним експериментуванням та пошуком нових і незвичних емоцій і переживаннями [7, с. 110].

Досліджуючи схильність підлітків до алкогольної адикції Н. Максимова зауважує, що остання виникає на фоні відхилень у психічному розвитку дитини (психопатії, акцентуації характеру, мінімальна дисфункція мозку) або в разі наявності негативної соціальної ситуації розвитку, помилок батьків у вихованні дітей, особливо небезпечним є наявність алкогольного оточення, а також спадкових передумов алкоголізму. На думку авторки, схильність до алкоголю є своєрідним функціональним новоутворенням особистості, що, поступово формуючись, може значний час бути у прихованому стані, але за певних умов проявляється [4].

Поділяючи думку дослідниці, Б. Ткач звертає увагу на неповну сім'ю, яка може стати передумовою виникнення алкогольної залежності підлітків. Серед причини алкоголізму підлітків автор називає вживання психоактивних речовин членами сім'ї, сімейні конфлікти та недостатність близьких взаємин між батьками та дітьми, негативний стиль сімейного виховання, погана успішність у навчанні. Вчений зазначив, що «для молоді, яка епізодично вживає алкоголь, властиві такі характеристики, як надмірна орієнтація на вплив середовища, неконформні тенденції у міжособистісних взаєминах, тенденція до поглиблення домінування, агресивності і незалежних рис поведінки з частковим усвідомленням своїх неконформних тенденцій, яскраво виражені акцентуації характеру, домінування деструктивної агресії над конструктивною, послаблення контролю своєї поведінки, низький рівень емпатії та схвалення агресивної поведінки загалом, домінування екстернального локусу контролю» [6].

Акцент на мотиваційну складову алкогольної залежності зробив у власних дослідженнях О. Чередниченко, зазначивши, що така залежність обумовлюється комплексом соціальних, культурологічних і біологічних чинників, вплив яких опосередковується суб'єктивною активністю особистості [9].

Власне психологічні чинники формування алкогольної адиктивної поведінки у підлітків та юнаків досліджувала Н. Бурмака. Авторка зазначає, що готовність до формування такої поведінки модулюється статтю та віком, залежно від яких вона й приймає різні форми. Дівчатка підліткового віку мають готовність до таких форм, коли в сім'ї один із батьків зловживає алкоголем, коли адикція пов'язана із сімейними традиціями, за конформною адикції, коли адикція пов'язана з тим, що алкоголь має суб'єктивний сенс святкування. Хлопчики підліткового віку виявляють готовність до формування адикції, зумовленої педагогічною занедбаністю, адикції відносин і конформності, а в юнацькому віці – ще й адикції подолання стресу [1].

Узагальнення психологічних чинників схильності до алкогольної адикції у підлітковому віці знаходимо у дослідженні Н. Рогаль, серед яких автор називає: схильність до неадекватної поведінки, що виражається у порушенні існуючих норм та правил, саморуйнівній, агресивній, делінквентній поведінці з низьким контролем емоційних реакцій; висока аутосимпатія, самовпевненість поряд з вираженим самозвинуваченням; спрямованість до взаємодії з великою кількістю соціальних груп з одночасним неприйняттям контролю від оточуючих та конфліктом між власними очікуваннями і прагненнями у міжособистісному спілкуванні; виражені очікування негативного ставлення від оточуючих, низьке самоприйняття, самокерівництво, самоінтерес та розуміння свого внутрішнього «Я»; переважання на рівні нормативних ідеалів цінностей гедонізму, стимуляції та самостійності, на рівні поведінки: гедонізму, стимуляції та нонконформізму; зменшення ваги цінностей досягнення, доброти, традицій, безпеки – на рівні ідеалів; досягнень, універсалізму, доброти, традицій, безпеки – на рівні індивідуальної поведінки [5, с. 235].

Опираючись на позицію Н. Максимової, Б. Ткача, з метою виявлення впливу сім'ї на виникнення алкогольної адикції у підлітковому віці нами було проведено скринінговий тест для діагностики хімічної залежності RAFFT (модифікація О. Ю. Єгорова), опитувальник «Поведінка батьків і ставлення підлітків до них» (в обробці З. Матейчек та П. Ржичан).

Результати, отримані в ході дослідження свідчать, що 38 % досліджуваних мають високий рівень схильності до алкогольної залежності, що проявляється у готовності вживати міцні алкогольні напої задля зняття стресу або розваги, тобто цих підлітків можна віднести до групи ризику щодо формування алкогольної адикції. Співставивши результати опитування підлітків з високим рівнем готовності до вживання алкоголю щодо оцінки ними поведінки їх батьків, нами встановлено, що саме у таких сім'ях існують дисгармонійні відносини та труднощі у спілкуванні.

За результатами проведеного дослідження нами встановлено, що чим більше підлітки схильні до адиктивної поведінки, тим складніші стосунки складаються у них з батьками. Непослідовність вимог до дитини, надмірна строгість в міжособистісних відносинах, відсутність інтересу до особистості дитини, агресивність та диктаторство з боку батьків, обумовлюють формування комплексів у дітей. Щоб зняти емоційне напруження та розслабитись, діти часто починають вживати алкоголь, що, з часом, перетворюється на звичку та формує залежність молоді від вживання алкогольних напоїв. Тому підвищене прагнення до незалежності та самоствердження відіграє важливу роль у виникненні алкогольної залежності підлітків. У багатьох випадках підліткове вживання алкоголю є проявом реакції опозиції та емансипації. Випиваючи, підлітки намагаються подолати характерну для них тривожність і водночас послабити вплив самоконтролю.

Таким чином, провівши дослідження соціально-психологічних чинників поширення алкоголізму серед неповнолітніх, вважаємо, що зазначена адикція формується під впливом:

- оточення, значною мірою сімейних відносин;
- деструктивного виховання;
- негативного емоційного стану підлітків;
- неадекватної самооцінки;
- бажання пошуку розваг та нових відчуттів;
- незадоволеності своїх становищем у групі та рівнем життя загалом.

ЗМІСТ

Артемук О. Вплив стресу на самопочуття людини та її життєдіяльність	3
Баранович І. Вікові особливості прояву страхів у дітей молодшого шкільного віку...	5
Басалига Т. Посттравматичний стресовий розлад у учасників збройних конфліктів...	7
Болюх Н. Вплив емоцій на психічне здоров'я особистості.....	10
Боровець А. Проблема розвитку особистості в молодшому шкільному віці.....	13
Боса-Мірявець М. Психологічна готовність майбутніх педагогів до професійної діяльності.....	16
Босий-Мірявець В. Комунікативна культура педагога: психологічний вимір.....	20
Бугайчук І. Психокорекція нейрофізіологічних зв'язків у дітей з особливими освітніми потребами.....	23
Гавін Б. Особливості прояву психологічного стресу у людини.....	25
Гонтаренко В. Механізми психологічного захисту дітей.....	28
Гончарук А. Психологічні особливості спілкування у підлітковому віці.....	30
Горбатюк О. Методичні аспекти профілактики девіантної поведінки підлітків	33
Гудовсек С., Павелків Р. Сутність поняття «безпека життєдіяльності» з точки зору психологічної науки.....	34
Дем'янюк В. Психологічний зміст емпатії в контексті морального розвитку молодшого школяра.....	37
Дивульська К., Юрчук О. Особливості роботи психолога у школі в умовах воєнного стану.....	40
Єфімова М. Психологічні особливості дітей вимушених переселенців.....	42
Загородський Д. Психологічні чинники прояву любові у подружніх парах.....	44
Каверіна Б. Особливості конфліктної поведінки у підлітковому віці.....	47
Климчук І. Психологічні особливості емоційної стійкості студентів у період кризи...	52
Ковальчук О., Аладько Т., Ковальчук С. Соціально-психологічні причини поширення алкоголізму в середовищі підлітків.....	55
Ковальчук О., Назарець Л. Особливості дистанційного навчання в системі вищої освіти: недоліки та переваги.....	58
Коренко Д. Психологічні особливості поведінки обдарованих дітей.....	62
Корчака Ф., Корчакова Н. Вплив військової агресії на розвиток національної ідентичності української молоді	65
Котляр О. Психологічні особливості переживання самотності в юнацькому віці.....	66
Кривко М. Вплив сучасної іграшки на психічний розвиток дитини дошкільного віку.	68
Кулакова О. Використання інтерактивних платформ у навчанні іншомовної лексики	72
Курята Н. Вплив війни на життєстійкість українського студентства.....	75
Лаврук Л. Психологічні особливості міжкультурної адаптації переселенців у чужій країні.....	77
Мартюченко К. Креативність як фактор успішної самореалізації особистості.....	80
Мисько Є. Шкільна тривожність підлітків як соціально-психологічна проблема.....	83
Мотруніч І., Юрчук О. Використання інноваційних технологій у процесі фізичного виховання дошкільників.....	86
Нікішина Д. Рефлексія як фактор подолання фрустраційних ставнів у студентів.....	88
Оборська А. Дослідження впливу арт терапії у процесі психологічної корекції девіантної поведінки поранених військовослужбовців під час реабілітації.....	92

Павелків В. Сучасні реалії та їх вплив на розвиток агресивної та деструктивної поведінки молоді.....	93
Парчук Т. Психологічна готовність молоді до сімейного життя.....	96
Подлящук О. Психологічні особливості прояву емоційного вигорання у педагогів....	97
Приступлюк С. Психокорекція агресивної поведінки підлітків засобами арттерапії...	101
Пшенична Л. Феномен харизми та його вплив на міжособистісну взаємодію.....	103
Ряба Л. Фактори формування самооцінки в підлітковому віці.....	106
Сабат Є. Особливості феномена прокрастинації у студентському середовищі.....	108
Семенюк В. Психологічний супровід дітей раннього віку із загальною затримкою мовленнєвого розвитку.....	111
Сизов С. Теоретичний аналіз психологічної реабілітації осіб з алкогольною залежністю.....	112
Стащук А. Особливості використання арт терапії в роботі з молодшими школярами..	113
Тарасюк Л. Музика як чинник впливу на психічний стан особистості.....	116
Тимчак С. Інформаційна гігієна під час війни.....	118
Ткачук О. Соціально-психологічні аспекти сугестивності як фактору узалежнених форм поведінки в юнацькому віці.....	120
Українець В. Віра дітей у Збройні Сили України.....	123
Федорович Р., Опанасюк І. Методи арттерапії як засіб корекції сімейних відносин.....	125
Холод Ю. Формування національної гідності дітей дошкільного віку як проблема дошкільної освіти.....	127
Хома О. Soft skills як феномен професійної компетентності сучасного психолога.....	129
Чорноус Я. Психологічні особливості прояву ейджизму в студентській молоді: теоретичний аспект.....	131
Шевчук В. Соціально-психологічні аспекти дитячо-батьківських взаємин у сім'ях, що перебувають у складних життєвих обставинах.....	134
Шепель Т. Проблема емоційного вигорання лікарів.....	137
Шишка А., Юрчук О. Адаптивне фізичне виховання як засіб корекції психомоторних порушень у дошкільників із заїкуватістю.....	139
Яковець О. Особливості процесу соціальної адаптації дітей з аутизмом.....	142
Якубовська М. Психологічні особливості формування емоційної стійкості майбутніх психологів в стресогенних умовах.....	145
Яремчук Ю. Статистичні особливості виникнення захворюваності на ПТСР у військовослужбовців.....	149
Ярмошевич В. Експериментальне дослідження використання методу казкотерапії у роботі з дітьми в умовах війни.....	150